

Sociological Analysis of the Novel "Awlad Al-Ghetto- Esmi Adam" by Elias Khoury Based on Lucien Goldmann's Theory

Zahra Haghayeghi¹, Bahar Seddighi², Ahmadreza Heidaryan Shahri³

1.Ph.D.Graduated in Arabic Language and Literature' Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran. E-mail: zahra.haghayeghi@mail.um.ac.ir

2.Associate Professor in Arabic language and Literature' Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran. E-mail: seddighi@um.ac.ir

3.Associate Professor in Arabic Language and Literature' Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran. E-mail: heidaryan@um.ac.ir

Article Info Abstract

Article Type:
Research Article

Article History:

Received:
27, December, 2022

In Revised Form:
09, March, 2023

Accepted:
28, March, 2023

Published Online:
18, April, 2024

Sociological criticism of the novel is one of the widely used types of literary criticism, which provides a sociological reading of the literary text based on the relationship between the social structure and the literary structure. In this method, the status of different classes of society, behaviors, and actions of different social structures in a certain period of history are analyzed, and how the artistic representation of the society in the imaginary world of the literary work is criticized and analyzed. Elias Khoury has created a literary work in the novel *Awlad Al-Ghetto- Esmi Adam*, Under the influence of the social structures in which he lived, which, while showing the attitude and challenges of immigrants in a country that accepts immigrants, has dealt with the issue of Palestine and resistance with a social realistic view. Considering the introduction of resistance literature and the issue of migration in this novel, it seems necessary to conduct sociological research to clarify the links between the literary text and society. The present research has investigated this novel using the descriptive-analytical method, based on Goldmann's constructivism theory. This essay aims to examine the historical, social, and political contexts with a critical attitude to explain the inner layers of the novel from the point of view of Goldman's sociological critique, which shows the approach of this research in two stages of understanding and explaining. The components of the novel *Awlad Al-Ghetto* have a systematic connection in three parts, the whole novel deals with the historical, social and political contexts and explains the reasons and conditions of the narrator's migration, In the stage of reception, by referring to historical facts in the form of thematic and symbolic sub-characters and focusing on the hero's place, he addressed the issue of Palestine and the world's silence against it, while the narrators (Elias Khoury, Adam Danun, Murad) as problematic heroes who criticize It has been marginalized from the society that lacks true values, they are trying to change the current level of awareness to the possible and at the level of explanation, the author has drawn the historical incidents of silence and presented meaningful structures by choosing the format of the displaced immigrant and with the aim of raising awareness and The ruling worldview is the result of the reflection of the Palestinian refugee class and the author's critical attitude towards the world's silence about this human tragedy.

Keywords: sociological criticism, immigration novel, Lucien Goldmann, Elias Khoury, *Awlad Al-Ghetto- Esmi Adam*.

Cite this The Author(s): Haghayeghi, Z.; Seddighi,B ; Heidaryan Shahri,A; (2024). Sociological Analysis of the Novel "Awlad Al-Ghetto- Esmi Adam " by Elias Khoury Based on Lucien Goldmann's Theory. *Journal of Adab-e-Arabi (Arabic Literature) (Scientific)* Vol. 16, No. 1, Serial No. 39- Spring, (69-90), DOI: [10.22059/jalit.2023.353050.612629](https://doi.org/10.22059/jalit.2023.353050.612629).

1. Introduction

Sociology of literature, as an interdisciplinary knowledge, is interwoven with literature on one hand and sociology on the other hand. The literary work is like a full-view mirror that shows the personality of the author, his thoughts and ideas, and the visible and hidden aspects of society. In the meantime, due to its social nature, the novel is a suitable genre for investigating the political, social, and historical contexts of any society; Because the referential and cognitive dimension of the novel, which causes awareness of the world, goes beyond the simple reflection of facts. In the sociology of the realist novel, the sociologist and the literary critic are faced with an artistic narrative of social reality, because the novel reflects certain moments in the history of society, however, it is viewed as a work of art.

2. Literature Review

In the field of sociology of the novel, György Lukács, and Lucien Goldmann have made a significant contribution to the flourishing of the sociological criticism of the novel. In his sociological approach to the novel, Goldman relies on the social-historical character of literature and seeks to connect the worldviews in literary works to social groups and classes; Because it establishes a mutual connection between literary and social structures (Goldman, 2011: 320-321).

Elias Khoury is a famous Lebanese author who has written the novel "Awlad Al-Ghetto- Esmi Adam", which in 2016 was included in the final list of the Arab Booker Prize, among the six final novels of that year. In this novel, He describes silence and rejection, exile and sacrifice, and historic recurrence. In this novel, Khoury tells the story of Palestine and Palestinian immigrants and displaced people in other lands by recounting the life and lostness of an immigrant with two Palestinian and Israeli identities. In fact, in this novel, Khoury expresses his critical thought by using two genres of literature, resistance and migration.

3. Materials and Methods

The present study looks at the sociological criticism of the novel and Goldman's opinions based on description and analysis, and by analyzing the dialectical and two-way relationship between the author's work and the social situation of the society, which describes a section of the history of the collective life of a nation, aims to determine how the author has shown the impact of the society's conditions on the individual and social awareness of the prominent characters of the story, and how the worldview reflected in the novel *Awlad Al-Ghetto-Esmi Adam* based on Goldman's developmental structuralist theory.

This article aims to explain and describe the inner layers of this novel and seeks to analyze the issue of individual and social awareness and worldview that governs this novel by looking at the themes and characters of the novel and the historical contexts.

4. Discussions and conclusion

According to Goldman's main goal that there is a link between the world of the author's novel and a social group and class in the period under discussion, *Awlad Al-Ghetto- Esmi Adam's* novel is a retelling of the life and events of a historical period (1948 until now). The parts of the story have a systematic connection in three parts, the whole novel, while explaining the reason and conditions of the narrator's migration, seeks its true expression in historical and social contexts. By analyzing the novel in two stages of receiving and explaining based on Goldman's components, it was determined

In the receiving stage, this novel expresses the issue of Palestine and the silence of the world in front of this historical event with political and social perspectives that refer to historical facts in the form of thematic characters, and portray the historical, political, and social contexts in this novel, it is focused on "Hero's place".

The character of the storyteller and the masks he puts on his face represent a problematic person who is inclined towards the qualitative values of society, but in facing the realities of the society, his only effort is to change the current level of awareness and he cannot create a fundamental transformation that will cause a change in the social class.

At the level of description, the author represents reality by describing and drawing historical events and showing the negative, ugly aspects of war and occupation of the land, and communicates with the code of silence between the three parts of the novel, and in fact, the author's anger from this silence by depicting victimization generation after generation of Palestinians has been told. The ruling worldview is a result of the reflection of the Palestinian displaced class, who are either immigrants and second-class citizens in a country that accepts immigrants, or who are displaced in their land, Palestine, and in both cases, their fate is being lost, and homelessness.

واکاوی جامعه‌شناختی رمان «أولاد الغیتو اسمی آدم» از الیاس خوری بر پایه نظریه لوسین گلدمن

زهرا حقایقی^۱، بهار صدیقی^۲، احمدرضا حیدریان شهری^۳

۱. دانش‌آموخته دکتری زبان و ادبیات عربی، دانشگاه فردوسی مشهد و مدرس مدعو دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران. رایانامه: zahra.haghayeghi@mail.um.ac.ir
 ۲. نویسنده مسئول، دانشیار گروه زبان و ادبیات عربی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران. رایانامه: siddighi@um.ac.ir
 ۳. دانشیار گروه زبان و ادبیات عربی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران. رایانامه: heidaryan@um.ac.ir

اطلاعات مقاله چکیده

نقد جامعه‌شناختی رمان، یکی از انواع پرکاربرد نقد ادبیات داستانی است که بر اساس پیوند میان ساختار اجتماعی و ساختار ادبی، خوانشی جامعه‌شناختی از متن ادبی ارائه می‌دهد. در این روش وضعیت طبقات مختلف جامعه، رفتارها و کنش‌های مختلف ساختارهای اجتماعی در دوره معینی از تاریخ، مورد واکاوی قرار می‌گیرد و چگونگی بازنمایی هنرمندان جامعه در جهان تخیلی اثر ادبی، نقد و تحلیل می‌شود. الیاس خوری در رمان «أولاد الغیتو اسمی آدم» تحت تأثیر ساختارهای اجتماعی که در آن زندگی کرده است، دست به آفرینش اثر ادبی زده است که ضمن نشان دادن نگرش و چالش‌های مهاجر در کشور مهاجرپذیر، با نگاه واقع‌گرایانه اجتماعی به موضوع فلسطین و مقاومت پرداخته است. با توجه به مطرح‌شدن ادبیات مقاومت و مسئله مهاجرت در این رمان، انجام پژوهشی جامعه‌شناختی در راستای روشن ساختن پیوندهای متن ادبی و جامعه ضروری به نظر می‌رسد. پژوهش حاضر به روش توصیفی-تحلیلی، بر بنیان نظریه ساخت‌گرایی گلدمن به بررسی این رمان پرداخته است. این جستار با هدف بررسی بسترهای تاریخی، اجتماعی و سیاسی با نگرشی انتقادی در پی تبیین لایه‌های درونی رمان از دیدگاه نقد جامعه‌شناختی گلدمن است که در دو مرحله دریافت و تشریح، رهیافت این پژوهش نشان می‌دهد: اجزای رمان «أولاد الغیتو» دارای پیوند نظام‌مند در سه بخش است که کلیت رمان با پرداختن به بسترهای تاریخی، اجتماعی و سیاسی به بیان علت و شرایط مهاجرت راوی می‌پردازد. در مرحله دریافت با اشاره به واقعیت‌های تاریخی در قالب شخصیت‌های فرعی تماتیک و نماد گونه و متمرکز بر مکان قهرمان به مسئله فلسطین و سکوت جهان در برابر آن پرداخته است، ضمن آنکه راویان (الیاس خوری، آدم دنون، مراد) به‌عنوان قهرمان مسئله‌دار که با انتقاد از جامعه فاقد ارزش‌های راستین به حاشیه رانده شده است سعی در تغییر سطح آگاهی فعلی به ممکن را دارند. در سطح تشریح، نویسنده به ترسیم حوادث تاریخی با رمز سکوت پرداخته است و با گزینش قالب مهاجر آواره و با هدف ایجاد آگاهی، ساختارهای معنادار را ارائه نموده است و جهان‌بینی حاکم بر اثر بازتاب طبقه آوارگان فلسطینی و بیان نگرش انتقادی نویسنده به سکوت جهان درباره این فاجعه انسانی است.

نوع مقاله:

بحث علمی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۱/۱۰/۰۶

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۱/۱۲/۱۸

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۲/۰۱/۰۸

تاریخ انتشار:

۱۴۰۳/۰۱/۳۰

واژه‌های کلیدی: نقد جامعه‌شناختی، رمان مهاجرت، لوسین گلدمن، الیاس خوری، «أولاد الغیتو اسمی آدم».

استاد: حقایقی، زهرا؛ صدیقی، بهار؛ حیدریان شهری، احمدرضا؛ (۱۴۰۳). واکاوی جامعه‌شناختی رمان «أولاد الغیتو اسمی آدم» از الیاس خوری بر پایه نظریه لوسین گلدمن: ادب عربی سال ۱۶، شماره ۱، بهار، شماره پیاپی ۳۹ - (۹۰-۶۹).
 DOI: 10.22059/jalit.2023.353050.612629

۱. مقدمه

جامعه‌شناسی ادبیات، به‌عنوان دانشی میان‌رشته‌ای، از یک‌سو با ادبیات و از سوی دیگر با علم جامعه‌شناسی پیوندی در هم تنیده دارد. در حقیقت اثر ادبی بسان آینه‌ای تمام‌نماست که شخصیت نویسنده، افکار و اندیشه‌ها و زوایای آشکار و پنهان جامعه را نشان می‌دهد و در این میان، رمان به دلیل درونه و ماهیت اجتماعی، گونه‌ای مناسب برای بررسی بسترهای سیاسی، اجتماعی و تاریخی هر جامعه‌ای است؛ زیرا بعد استنادی و شناختی رمان که باعث آگاهی نسبت به جهان می‌شود، از حد بازتاب ساده حقایق فراتر می‌رود. در جامعه‌شناسی رمان رئالیستی، جامعه‌شناس و ناقد ادبی با روایتی هنری از واقعیتی اجتماعی روبروست؛ زیرا رمان بازتاب لحظه‌های خاصی از تاریخ جامعه است، با این وجود به‌عنوان یک اثر هنری به آن نگریسته می‌شود.

در عرصه جامعه‌شناسی رمان، گئورگ لوکاچ^۱ (György Lukács) و لوسین گلدمن^۲ (Lucien Goldmann) سهم بسزایی در شکوفایی نقد جامعه‌شناختی رمان داشته‌اند. گلدمن در رویکرد جامعه‌شناختی خود به رمان بر منش تاریخی - اجتماعی ادبیات تکیه دارد و در پی ارتباط دادن میان جهان‌بینی‌های موجود در آثار ادبی به گروه‌ها و طبقات اجتماعی است؛ چراکه میان ساختارهای ادبی و اجتماعی ارتباطی متقابل برقرار می‌کند (گلدمن، ۱۳۷۱: ۳۲۰-۳۲۱).

الیاس خوری نویسنده نام‌آشنای لبنانی در رمان *أولاد الغیتو اسمی آدم* است که در سال ۲۰۱۶ م در لیست نهایی جایزه بوکر عربی، در بین شش رمان نهایی برگزیده آن سال قرار گرفت، او در این رمان در قالب مهاجرت، به روایت هجرت، مرگ و زندگی، سکوت و طرد، تبعید و قربانی و تکرار تاریخ می‌پردازد. خوری در این رمان با بازگویی زندگی و گم‌گشتگی مهاجری با دو هویت فلسطینی و اسرائیلی، داستان فلسطین و فلسطینیان مهاجر و آواره در سرزمین‌های دیگر را می‌گوید. در واقع در این رمان خوری با استفاده از دو ژانر ادبیات مقاومت و مهاجرت، اندیشه انتقادی خود را بیان می‌کند.

۱-۱. سؤال‌های پژوهش

جستار حاضر با نگاهی به نقد جامعه‌شناختی رمان و آراء گلدمن بر بنیان توصیف و تحلیل و با واکاوی رابطه دیالکتیک و دوسویه‌ای بین اثر نویسنده و اوضاع اجتماعی جامعه که مقطعی از تاریخ حیات جمعی یک ملت را بیان می‌کند، بر آن است تا بدین پرسش‌های بنیادین پاسخ دهد:

۱. نویسنده چگونه تأثیر شرایط جامعه را بر آگاهی‌های فردی و اجتماعی شخصیت‌های برجسته داستان نشان داده است؟

۲. چگونه جهان‌نگری نویسنده در رمان *أولاد الغیتو- اسمی آدم* بر بنیان نظریه ساختارگرای تکوینی گلدمن تبلور یافته است؟

به نظر می‌رسد نویسنده ضمن بیان علت و شرایط مهاجرت راوی، با ترسیم بسترهای تاریخی، اجتماعی و سیاسی جامعه مهاجر فرست به بازنمایی واقعیات تاریخی پرداخته است و با هدف ایجاد آگاهی در مورد فلسطین اشغالی، قالب مهاجر آواره را برگزیده است. جهان‌نگری

حاکم بر اثر بازتاب شرایط آوارگان فلسطینی است و نویسنده با بیان ساختارهای معنادار سعی در تغییر آگاهی‌های فردی و اجتماعی دارد.

۱-۲. پیشینه پژوهش

در زمینه پیشینه پژوهش، با توجه به موضوع مقاله می‌توان پیشینه را در سه گروه دسته‌بندی نمود: دسته نخست آثار بر بنیان موضوع این جستار، پژوهش‌هایی است که بر پایه نظریه گلدمن صورت گرفته است، در این زمینه می‌توان به کتاب‌هایی اشاره نمود که به شرح نگرش گلدمن در تحلیل و بررسی رمان پرداخته‌اند؛ مانند «جامعه‌شناسی رمان از نظر گلدمن» (۱۳۷۷) تألیف پیر زیما و ترجمه محمدجعفر پوینده و یا کتاب دیگر «جامعه، فرهنگ، ادبیات لوسین گلدمن» (۱۳۸۱) ترجمه محمدجعفر پوینده؛ در حوزه مقالات بر بنیان این نظریه، مقاله سید محمدرضا خضری و مریم عظمت پناه (۱۳۹۹) با عنوان «واکاوی جامعه‌شناختی ادبی در داستان کوتاه الزیف بر اساس اسلوب لوسین گلدمن» مجله زبان و ادبیات عربی، دوره دوازدهم، شماره ۱؛ می‌توان اشاره کرد که نگرش جمعی نسبت به زنان طبقه اشراف را در این داستان بررسی نموده است و مقاله فرحناز معبودی و علی محمد مؤذنی (۱۳۹۶) با عنوان «نقد اجتماعی-سیاسی رمان بادبادک‌باز به روش ساختگرایی گلدمن»، متن پژوهی ادبی، سال ۲۲، شماره ۷۵؛ است که در آن با تحلیل محتوا و رابطه آن با جهان‌نگری، ساخت‌ها و فراز و نشیب‌های اجتماعی و سیاسی سه دهه افغانستان، مورد واکاوی قرار گرفته است و مقاله آرزو شهبازی و دیگران (۱۳۹۳) با عنوان «نقد ساختگرایی تکوینی رمان همسایه‌ها اثر احمد محمود»، فصلنامه تخصصی مطالعات داستانی، شماره ۳ اشاره کرد که در آن بر بنیان نظریه گلدمن، رئالیسم اجتماعی مورد بررسی قرار داده است.

دسته دوم، پژوهش‌هایی در زمینه جامعه‌شناسی ادبیات در قالب مقاله با رویکرد نقد جامعه‌شناختی که به بررسی داستان‌هایی از ادبیات مهاجرت پرداخته است. از جمله این پژوهش‌ها، مقاله محمودرضا توکلی محمدی و محمدعلی آذرشب (۱۳۹۸) با عنوان «نقد جامعه‌شناختی رمان شیکاگو اثر علاء الأسوانی بر پایه نظریه ساختارگرایی تکوینی»، مجله نقد ادب معاصر عربی، شماره ۱۷، است که در آن بر پایه نظریه گلدمن به نقد و بررسی این رمان مهاجرت پرداخته و تأثیرپذیری اسوانی از محیط اجتماعی مصر و مشکلات قشر روشنفکر را مورد واکاوی قرار داده است. مقاله انسبه خزعلی و بتول باقرپور و لاشانی (۱۳۹۷) با عنوان «بررسی درون‌مایه‌های اجتماعی رمان ساقه بامبو» مجله انجمن ایرانی زبان و ادبیات عربی، شماره ۴۷، به بررسی مهم‌ترین درون‌مایه‌های مطرح‌شده در این رمان چون آداب و سنت‌های جامعه مورد نظر پرداخته است.

سومین دسته مربوط به پژوهش‌هایی است که در مورد رمان *أولاد الغیتو/اسمی آدم* انجام شده است. با بررسی‌های صورت گرفته مقالاتی اندک در حد معرفی رمان و موضوع آن در برخی مجلات عربی صورت گرفته است، مانند مقاله فیصل دراج (۲۰۱۶) با عنوان «الیاس خوری فی روایت اولاد الغیتو- اسمی آدم، عنف التاريخ و دلالاته» مجله الدراسات الفلسطینیه، رقم ۱۲۵؛ و مقاله رائف زریق (۲۰۱۶) با عنوان «کیف یتکلم الصمت و یصمت الکلام» مجله الدراسات

الفلسطینیة، رقم، ۱۰۷؛ اشاره نمود که هر دو مقاله به معرفی رمان و موضوع کلی در چند صفحه مختصر آن پرداخته است.

آنچه از این پیشینه برمی‌آید، قابلیت این رویکرد در تحلیل رمان را نشان می‌دهد. با توجه به اینکه پژوهشی به‌طور خاص و با رویکرد نقد جامعه‌شناختی ادبیات، رمان *اولاد العیتو اسمی آدم* را مورد تحلیل قرار نداده است. نظر به اهمیت مطالعه ابعاد تاریخی و اجتماعی و اندیشه انتقادی مطرح در این رمان به‌عنوان اثری ارزشمند که در پیوند با ادبیات مقاومت و مسئله مهاجرت است؛ این جستار با هدف تبیین و تشریح لایه‌های درونی این رمان، در پی آن است تا با نگاهی به موضوع و شخصیت‌های رمان و بسترهای تاریخی مطرح، مسئله آگاهی‌های فردی و اجتماعی و جهان‌بینی حاکم بر این رمان را مورد واکاوی قرار دهد.

۲. مبانی نظری پژوهش

مفهوم ارتباط بین جامعه و ادبیات از قدیم بین اندیشمندان محل تأمل بوده است، ولی در سده نوزدهم بود که نخستین بارقه‌های نقد اجتماعی در زمینه رابطه ادبیات و جامعه و بازخوردهای آن در آراء اندیشمندانی چون «مادام دوآستال (de Staël)، ایپولت تن (Hippolyte Taine) و فیلسوفانی مانند هگل (Hegel)، کارل مارکس (Karl Marx) و فردریک انگلس (Friedrich Engels)» پدیدار شد (غنی‌می هلال، ۲۰۰۱: ۴۲-۴۳؛ عزیز الماضی، ۱۹۶۷: ۱۶۶). در قرن بیستم گئورگ لوکاج جامعه‌شناسی ادبیات و به‌ویژه جامعه‌شناسی رمان را وارد مرحله تازه‌ای کرد و سپس لوسین گلدمن فیلسوف و جامعه‌شناس رومانیایی با بررسی نظرات لوکاج و اتکا به آن، مجموعه نظرات خود را تدوین کرد که هر یک به نوبه خود در شکل‌گیری و شکوفایی نقد جامعه‌شناختی سهم بسزایی داشته‌اند (پیونده، ۱۳۷۷: ۹؛ خفشه، ۱۹۷۷: ۹). وی با اهتمام به ساختار فکری و اجتماعی متن در پی کشف میزان انطباق متون ابداعی با ساختار فکر و ایدئولوژی گروه و طبقه اجتماعی خاص آنها است (لحمدانی، ۱۹۸۵: ۱۲).

گلدمن با ارائه نظریه ساخت‌گرایی تکوینی، به‌طور فشرده به بررسی منش تاریخی، اجتماعی دلالت‌های عینی زندگی عاطفی و عقلانی فرد آفریننده می‌پردازد، او هر اثر ادبی را جزئی می‌داند مستقل از آفریننده که وابسته به گروه است و این گروه نیز خود جزئی از ساختار اجتماعی، اقتصادی و سیاسی دوره‌ای معین است و این گروه‌ها همان «طبقات اجتماعی» هستند که نقش مهمی را در تحولات تاریخی و آفرینش فرهنگی ایفا می‌کنند و زیربنای جهان‌بینی را نیز فراهم می‌کنند (گلدمن، ۱۳۶۹: ۱۱-۱۲). گلدمن «جهان‌نگری» را نیز دیدگاهی منسجم و یکپارچه درباره مجموعه واقعیت‌ها تعریف می‌کند که نه تنها نظرگاه فردی بلکه دستگاه فکری گروهی از انسان‌هاست و نویسنده احتمالاً در بیان این دستگاه فکری از دیگر اعضای گروه تواناتر است (ایوتادیه، ۱۳۷۷: ۱۰۹). اصطلاحی که گلدمن در این رابطه به‌صورت مکرر به کار می‌برد «ساختار معنادار» است، این اصطلاح علاوه بر نشان دادن وحدت اجزای یک اثر، رابطه متقابل میان اجزا و کل اثر را نیز به تصویر می‌کشد و به عبارتی، معنای درونی اثر در نحوه بازتابانیدن جهان‌بینی مستتر در آن است. وی در نقد تکوینی خود برای طبقات اجتماعی آگاهی قائل می‌شود که

سرچشمه جهان‌بینی موجود در آثار ادبی است که این فرایند را نیز «آگاهی ممکن» می‌نامد (عسگری، ۱۳۹۴: ۱۲۱-۱۲۲). حداکثر آگاهی ممکن یک طبقه اجتماعی همیشه یک جهان‌بینی را تشکیل می‌دهد که ممکن است به‌صورت مذهب، ادبیات یا هنر بیان شود (گلدمن، ۱۳۶۹: ۳۹). گلدمن با گرفتن مفهوم «دیالکتیک» از مارکس، پایه ارتباط بین انسان و جهان را بر مبنای تأثیر و تأثر قرار می‌دهد (همان: ۲۰) و در این رابطه محوری‌ترین مفهوم در دستگاه فکری او «کلیت» است؛ بدین صورت که شناخت اجزاء تابع کل است و درک کل نیز به شناخت اجزاء و ترتیب و نظام مناسبات آنها مشروط است (حسام، ۱۳۸۳: ۲۶). «کلیت نه یک الگوی نظری، انتزاعی و صوری بلکه به واقعیت تاریخی ساخت‌پذیر برمی‌گردد» (گلدمن، ۱۳۷۶: ۲۵). به‌صورت کلی ساختگرایی تکوینی، بررسی محتوا و ساختار اثر ادبی و رابطه آن با جهان‌نگری حاکم بر یک دوران پرداخته می‌شود؛ بنابراین پژوهشگری که با این نظرگاه به بررسی اثر ادبی می‌پردازد، بیش از هر چیز در این رویکرد بر شیوه تاریخی-اجتماعی ادبیات تکیه دارد و در پی ارتباط دادن میان جهان‌بینی‌های موجود در آثار ادبی به گروه‌ها و طبقات اجتماعی است؛ چراکه میان ساختارهای ادبی و اجتماعی ارتباطی متقابل برقرار می‌کند (وحید، ۱۳۸۷: ۴۹؛ ایوتادیه، ۱۳۷۷: ۲۳۶).

گلدمن بر اساس نظریه ساخت‌گرای خود، فرایند شناخت پدیده‌ها را دارای دو مرحله «دریافت» و «تشریح» می‌داند که در مرحله دریافت تلاش ناقد بر این است که تا با گزینش یک ساختار معنادار و ساده بتواند تقریباً تماماً اثر توضیح دهد و در مرحله تشریح تلاش می‌کند میان الگوهای ساختاری که سازنده وحدت و معنای اثر را است با گرایش‌های فاعل و آفریننده اثر رابطه معناداری برقرار کند تا ساختار ادبی را در ارتباط با ساختارهای اجتماعی و تاریخی مورد تحلیل قرار دهد (گلدمن، ۱۳۷۷: ۷۱-۷۲).

۳. پردازش تحلیلی موضوع

۳-۱. الیاس خوری و رمان *أولاد الغیتو* - اسمی آدم

الیاس خوری نویسنده، ناقد، روزنامه‌نگار و نمایشنامه‌نویس لبنانی است که در سال ۱۹۴۸ در یک خانواده مسیحی در بیروت زاده شد. او در جوانی به‌سرعت به‌سوی فعالیت‌های سیاسی کشیده شد، در سال ۱۹۶۷ م به جنبش فلسطین با رهبری یاسر عرفات پیوست و در جنگ ۱۹۷۵ م لبنان شرکت داشت و به‌شدت زخمی شد و تا اندازه‌ای بینایی خود را از دست داد. وی در حوزه فرهنگ بسیار فعال است و سردبیر بخش ضمیمه ادبی *مجلة النهار* است که در بیروت منتشر می‌شود. رمان‌های وی به زبان‌های فرانسوی، انگلیسی، آلمانی، ایتالیایی، سوئدی، نروژی، هلندی و عبری ترجمه شده است (هاشمی پور، ۱۳۸۶: ۱۱۳-۱۱۵ و عامری، ۱۳۹۰: روزنامه شرق).

أولاد الغیتو اسمی آدم، رمانی که در سال ۲۰۱۶ م در بین شش رمان نهایی برگزیده بوکر آن سال قرار گرفت و به‌تازگی نیز به زبان عبری ترجمه شده، روایتی از مرگ، هجرت و سکوت است، خوری در این رمان به روایت سقوط یک شهر می‌پردازد و از اللد (نام شهری در مرکز فلسطین اشغالی که اکنون با نام لود شناخته می‌شود) می‌گوید و مردمانی که در حصارها و گتوهایی که بر اطراف شهر کشیده شده در خانه خود به بند اسارت و جبر گرفتار شدند، اما با این وجود شهر خود را ترک نکردند. خوری داستان سقوط این شهر را در قالب مهاجرت آدم دنون و

زندگی او در نیویورک امریکا بیان می‌کند؛ مهاجری با دو هویت فلسطینی و اسرائیلی، آنگاه از میان سرگردانی‌های این مهاجر و داستان زندگی او، داستان فلسطین و فلسطینیان مهاجر و آواره در سرزمین‌های دیگر را می‌گوید.

۲-۳. مرحله دریافت

برای درک و دریافت اثر ادبی، نخست، به توصیف انسجام درونی اثر ادبی پرداخته می‌شود بدین معنا که اثر در ساختار خودش به‌منظور دستیابی به ساختار کلی مورد واکاوی قرار می‌گیرد. در این مرحله موضوع رمان و شخصیت‌های آن و میزان آگاهی آنها از مسائل جامعه مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۳-۲-۱. موضوع رمان

این رمان بر اساس دفترهای به‌جامانده از *آدم دنون* فروشنده فلافل در نیویورک نگاشته شده است که دوست کره‌ای آدم دنون، *سارانگ لی* پس از خودکشی *آدم* در خانه‌اش آنها را به استاد خود *الیاس خوری* می‌دهد و نویسنده در ابتدا تصمیم می‌گیرد رمانی از این دست نوشته‌ها بنویسد؛ اما در نهایت بر آن می‌شود که همین نوع نوشته‌ها را منتشر کند. در واقع *الیاس خوری* می‌خواهد بگوید که او چیزی ننوشته و اینها دست نوشته‌های *آدم دنون* است، مردی ۵۰ ساله که از گذشته خود فرار می‌کند، مردی سرگردان که نمی‌داند کیست. این رمان در سه بخش روایت شده و در هر سه بخش، داستان سکوت و طرد شدن است. بخش نخست این رمان با قصه شاعر اموی *وضاح یمن* و رابطه او با *ام البنین* (همسر ولید بن عبدالملک) آغاز می‌شود، داستان عاشقانه *وضاح* است و غزلواره‌های او و مرگ غریبانه و اسطوره‌ای *وضاح* و سکوت او در صندوق عشق، سکوتی که *الیاس خوری* آن را به سؤال *غسان کنفانی* در رمان *رجال فی شمس پیوند* می‌زند، چرا آن مردان بر دیواره تانگر نکوبیدند؟ و اینکه چرا *وضاح* هنگام دفن شدن در درون صندوق سکوت کرد؟ با این سؤال راوی وارد نیمه دوم داستان می‌شود و داستان مهاجرت و زندگی‌اش در نیویورک است و از تنهایی و گم‌شدگی خود می‌گوید. او شروع به روایت زندگی خودش، *آدم حسن دنون*، می‌کند و در واقع این قسمت رمان سیره‌ای است از زندگی *آدم*، کودکی که در *اللذ* (لود کنونی) در فلسطین اشغالی متولد شده، آدمی که برای فرار از گذشته‌اش به نیویورک آمده، مهاجری است با هویت آشفته، مهاجر سرگردان در این فضای سوم، گاه هویتی فلسطینی دارد و گاه هویت جعلی اسرائیلی که برای خود ساخته است. در ادامه حافظه سیاه و تاریخ *آدم دنون*، او را به *اللذ* اشغال شده توسط اسرائیل به سال ۱۹۴۸ م می‌برد. در اینجا وارد بخش سوم رمان می‌شویم که بیش از نیمی از رمان به خود اختصاص داده است، *آدم دنون* در مرور تاریخ این سرزمین در مورد آدم‌ها و حوادثی می‌گوید که تاریخ در مقابلشان سکوت کرده و از سکوت تاریخ و جهان می‌گوید، از آدم‌هایی که یک سال در حصارهای گتو بودند، اما این گتوها سالیان سال بر قلب و جانشان حصار کشید، *آدم دنون* به دنبال هویت خود از هویت هزاران فلسطینی می‌گوید که فراموش شده‌اند. او خود آلان مهاجری است که سرزمینی را رها کرده که از همان بدو تولد اشغال شده بود، از همان آغاز زندگی، بی‌سرزمین و آواره بوده است و حال در این کشور میزبان، وقتی روایت‌های نادرست (فیلمی از اشغال اللد و... ساخته شده) را می‌بیند بر

آن می‌شود تا از حوادث آن ایام بنویسد، داستان هزاران آدمی که در این سکوت خودشان و جهان به فراموشی سپرده شده‌اند.

۳-۲. شخصیت‌های داستان

با توجه به اینکه یکی از ویژگی‌های رمان واقع‌گرای اجتماعی این است که کردار و شرایط شخصیت‌ها را بر مبنای موقعیتی تاریخی و اجتماعی، به شیوه‌ای حقیقی، موضوع و مضمون خاص خود قرار دهد (نصر اصفهانی و همکاران، ۱۳۸۸: ۱۵۸) ضمن آنکه بر این مبنا می‌توان تضادهای از هم‌پاشیده اجتماع، تعامل واقعیت و ارزش در جامعه، ماهیت انقلابی و مبارزه انسان برای ادامه زندگی در رویکرد واقع‌گرایانه انتقادی و اجتماعی دید و هر کدام از این مؤلفه‌ها هنگامی که با عناصر داستانی در می‌آمیزد بر غنای اثر می‌افزاید (حقایقی و همکاران، ۱۴۰۰: ۴۴). رمان *اولاد الغیتو* - *اسمی آدم*، یک قهرمان خاص ندارد و آن را باید در دسته رمان‌هایی با شخصیت‌های متعدد قرار داد. آنچه در این رمان دیده می‌شود این است که برخی از شخصیت‌ها تماتیک بود؛ یعنی در خدمت بیان و القای درون‌مایه داستان هستند و معمولاً نویسنده بسیاری از پیام‌های خود را از طریق شخصیت‌های اصلی و فرعی در کشاکش ارتباط آنها با یکدیگر بیان می‌کند (جزینی، ۱۳۷۸: ۳۹)، ضمن آنکه باید گفت بسیاری از این شخصیت‌های تماتیک اصلی و فرعی کاربرد نمادگونه داشته و این یکی از ویژگی‌های اصلی رمان رئالیستی اجتماعی است. البته رمان *اولاد الغیتو* - *اسمی آدم* را می‌توان در زمره رمان‌های «مکان قهرمان» نیز دانست؛ زیرا تقریباً بیشتر حوادث در بستر یک مکان واقعی یعنی فلسطین اشغالی شهر اللد رخ داده است. با توجه به اینکه *الیاس خوری* در این رمان به واقعیتی تاریخی اشاره می‌کند، در هر فصل داستان با شخصیت‌های بسیاری روبه‌رو هستیم که بیان‌گر رخدادی تاریخی هستند؛ اما در خط سیر رمان شخصیت‌هایی به صورت برجسته‌تر دیده می‌شوند که در اینجا به آنها اشاره می‌گردد.

وضاح یمن: هفت مدخل از نود صفحه نخستین رمان به داستان *وضاح یمن* و عشقش به روضه و ناکامی و آوارگی‌اش اختصاص یافته است تا آنجا که عاشق *ام‌البین* همسر خلیفه می‌شود و به روایت عشق و دلدادگی این دو به همدیگر می‌پردازد و در نهایت سرنوشت تلخ *وضاح یمن* و مرگ او در صندوق عشق را بیان می‌کند و سؤال راوی در پس مرگ *وضاح* که امتداد سؤال *غسان کنفانی* است در رمان *رجال فی الشمس*، چرا آن مردان بر دیواره تانکر نکوبیدند؟ سؤالی که تا پایان رمان پژواک آن در ذهن می‌ماند. سؤالی که اینجا مطرح می‌شود این است که چرا نویسنده برای شروع داستانش سرنوشت *وضاح* را انتخاب کرده، آیا قصدش از طرح آن، آوارگی *وضاح* در دیار غربت بوده است، چنانکه نویسنده در فصل یک، قبل از شروع داستان *وضاح* از مهاجرت خود می‌گوید و در توصیف دیار غربت آن را عاریه‌ای برای مهاجر می‌داند (خوری، ۲۰۱۶: ۲۳) و در سرآغاز سخن در مدخل یک می‌گوید هرکس *وضاح* را بشناسد این انسان استعاره از تمام مظلومان عالم است «سجد فی هذه القصة استعارة انسانية عن الفلسطينيين و عن كل المظطهدين فی العالم، بل عن اليهود ایضاً.» (همان: ۲۹-۳۰). (این داستان استعاره‌ای انسانی از فلسطینیان و از همه مظلومان جهان و بلکه همچنین استعاره از یهود خواهد بود.) می‌توان گفت: «صندوق عشق، نمادی انسانی است که فلسطینیان و همه مظلومان جهان و بلکه یهودیان را نیز در برمی‌گیرد، یهودیان اروپایی که

مانند گوسفندان سلاخی شدند و جهانی که چشم بر کشتار فلسطینیان بسته است.» (درآج، ۲۰۱۶: ۲۰۴) در واقع شخصیت *وضاح* یمن برای شروع داستان و سخن از مهاجرت اجباری یک فلسطینی به دیار غربت انتخاب شده است، راوی معتقد است این داستان مانند تاریخ شکست‌خوردگانی است که مورخان به کتابت آن نمی‌پردازند «...تكون الحکایة هی تاریخ المهزومین الذی لایجرؤ المورخون علی کتابته.» (همان: ۸۸): (این حکایت، تاریخ شکست‌خوردگانی است که مورخان به نگارش آن نمی‌پردازند.) و در نهایت نویسنده این سرآغاز رمان را با سؤال و ابهام بازمانده در ذهن به پایان می‌رساند آیا سکوت شاعر در داخل صندوق نشان از نکران ذات و فنا شدن بوده یا اینکه به زندگی خود بی‌اهمیت بوده است (همان: ۸۸). در واقع نویسنده با ترسیم شخصیت *وضاح*، تراژدی انسانی را به تصویر می‌کشد، پناهنده‌ای که اسیر نیرنگ شده و مرگ او را در پیوند با اقدام به خودکشی و سرنوشت شاعر فلسطینی، *راشد حسین*، در شهر نیویورک قرار می‌دهد، سرنوشت *وضاح*، تراژدی سکوت و مرگ است؛ در واقع سکوتی عذاب‌آور که با مرگ پایان می‌یابد. به نظر می‌رسد شخصیت *وضاح* و صندوق عشق نمادی از مردم فلسطین است که مورد ظلم جهان قرار گرفته‌اند؛ جهانی که چشم بر قربانی شدن انسان‌ها بسته است و این صدای امتداد قربانیانی است که در *رجال فی الشمس* نیز شنیده می‌شود و بیانگر حال فلسطینیانی است که از وطن اشغال شده مهاجرت نموده‌اند و در صندوق یأس و ناامیدی در غربت به سر می‌برند و گاه دست به خودکشی می‌زنند.

راویان: یکی از ویژگی‌های برجسته این رمان وجود راویان متعدد است، راویانی که در امتداد روایت نقاب یکدیگر را بر چهره می‌زنند و به نظر می‌رسد که با یک راوی در پس چهره‌های متعدد روبه‌رو هستیم.

الیاس خوری، آدم دنون، مراد: الیاس خوری در آغاز رمان به‌عنوان شخصیتی از شخصیت‌های رمانش دیده می‌شود وی استاد دانشگاهی است که *سارانگ لی* (وی عاشق آدم دنون است) در آنجا مشغول به تحصیل است در واقع علاقه عاشقانه استاد به *سارانگ لی* و علاقه *سارانگ لی* به *آدم دنون* باعث گردیده که رابطه‌ای دوستانه بین آدم و خوری نباشد. *آدم دنون*، فالافل فروشی است تحصیل کرده، خوش‌صحبت که زبان عربی و عبری را به‌خوبی صحبت می‌کند. به هر حال نویسنده سر آغاز بیان را به‌گونه‌ای می‌نگارد که آنچه با عنوان *أولاد النیتو* منتشر شده است دست‌نوشته‌هایی است که از طریق *سارانگ لی* به دست او رسیده است؛ دست‌نوشته‌هایی که قرار نبود منتشر شود و حتی *آدم دنون* قصد سوزاندن آنها را داشته است و اینکه استاد (*الیاس خوری*) در ابتدا بر آن می‌شود که آنها را با نام خود منتشر کند، اما بعد خواندن آنها تصمیم می‌گیرد که بدون کم و کاست با روایت *آدم دنون* منتشر نماید. در واقع *الیاس خوری* از ابتدای داستان با ظاهر شدن در نقش یکی از شخصیت‌های خود می‌خواهد ما را متقاعد کند که او نویسنده این داستان نیست؛ اما به نظر می‌رسد که خوری در ادامه داستان نقاب *آدم دنون* را به چهره می‌زند، مردی ۵۰ ساله، ساکن نیویورک با هویتی دوگانه، فلسطینی، اسرائیلی که به‌عنوان اولین زاده در گتوهای اللد (لود) شناخته می‌شود. وی که مأمون نابینا، یکی از اهالی اللد را در روز کشتار بزرگ

و اشغال این شهر او را در زیر درخت زیتون بر روی سینه مادر کشته شده‌اش می‌یابد و در نهایت او را به منال (پرستار بیمارستان و همسر شهید مقاومت حسن دنون) می‌سپارد و از آن روز منال مادر او می‌شود. مردم گتو نام‌های مختلفی را برایش پیشنهاد می‌کنند چون ناجی، حسن و. در نهایت نامش را آدم می‌گذارند همان‌گونه که خودش می‌گوید نامی که بیان‌کننده حقیقت آدم دنون است «آدم هو اسم الأکثر تعبیر عن حقیقتی» (همان: ۱۶۸): (آدم اسمی که بیش از هر چیزی بیان‌کننده حقیقت من است).

در واقع انتخاب راویان مختلف توسط نویسنده می‌تواند یک امتداد تراژدی را نشان دهد، امتداد تراژدی فلسطینیان در طول سالیان. آدم نقاب راوی نخست (الیاس خوری) است و الیاس خوری نیز در واقع همان وضاح یمن است یعنی آدم دنون در مسیر روایت، وضاح یمن می‌شود و در صندوق عشق دفن می‌گردد. «...و ها آنا آدم حسن دنون اللداوی أستعید شاعرا أمویا آخر، کی آرثی نفسی صاحبی وضاح الیمن و برثینی» (همان: ۳۶۰). (... من آدم حسن دنون اللداوی شاعر اموی دیگری را، به یاد آوردم تا خودم، برای دوستم وضاح یمن سوگواری کنم و او برای من مرثیه‌سرایی کند).

آخرین راوی و نقاب نهایی، مراد است در واقع گفتگویی که بین آدم و مراد رخ می‌دهد، مراد مردی هفتاد ساله از مهاجرانی که شهر اللد (لود) که دوران گتوها را تجربه نموده است که بخش سوم روایت سخنان مراد است، در حقیقت الیاس خوری نقاب چهارم را به چهره می‌زند و در نقش راوی، مراد، از گتوها، رنج، وحشت مرگ و سکوت می‌گوید (زریق، ۲۰۱۶: ۱۹۰). گتو همان صندوق است و مرگ و سکوت امتداد همان تاریخ است. آنچه در شخصیت راوی‌های رمان دیده می‌شود، فرد مسئله‌داری است که ناراضی از روند جامعه و متمایل به ارزش‌های کیفی چون آزادی‌خواهی، جنگ ستیزی، انتقاد از سازه‌های استعمار و سکوت جهانی و... است، اما در مباحث و چالش‌های سیاسی و اجتماعی در این شخصیت‌ها، تحولی که منجر به تغییر در طبقه اجتماعی شود نمی‌بینیم جز آنکه تلاش شخصیت‌ها در نقاب راوی‌های مختلف برای تغییر در سطح آگاهی است، البته ناگفته نماند که راوی، آدم دنون در نهایت این چالش اجتماعی به خویشتن هویت فلسطینی خود بازمی‌گردد، هرچند پایان زندگی تراژیک وی حاکی از قهرمان مسئله‌داری است که قادر به تغییر جهان پیرامون خود نیست و هم از این رو در بخش دوم رمان در کاشانه‌اش با الهام از مرگ شاعر فلسطینی راشد حسین دست به خودکشی می‌زند.

منال: مادری که آدم دنون را در آغوش می‌گیرد و با وجود شرایط سقوط شهر اللد و گتوها، مادر آدم دنون می‌شود. شخصیتی که راوی او را چون رایحه شهر توصیف می‌کند، چنانکه می‌گوید بین چشمان منال و شهری که رایحه‌اش را از دست داده رابطه‌ای وجود دارد (همان: ۲۹۷). منال، فویبای عطش دارد و این به خاطر رنج و عطش و اتفاقاتی است که در گتوی اللد تجربه کرده است. وی بعد از آنکه مأمون نابینا (شخصیتی که به مدت هفت سال به همراه منال مراقب آدم بودند اما او برای تحصیل به مصر می‌رود، ولی منال حاضر به ترک فلسطین نمی‌شود) با فردی به نام عبدالله / شهب از دواج می‌کند و از آنجا که عبدالله به گمان مال و ثروتی به سراغ منال آمده بود و بعد از دواج می‌فهمد که خبری از ثروت خانواده حسن دنون نیست، رفتار بدی با منال و آدم

دارد. *مثال* در این داستان نماد درد، عطش، اندوه، یأس و سکوت است به گونه‌ای که نویسنده نام فصلی از رمان را نقشه درد و اندوه «خریطة الألم» می‌گذارد و به توصیف مادرش می‌پردازد، البته نویسنده از تعبیر دیگری نیز برای مادرش یاد می‌کند، گاهی او را گندم می‌خواند که می‌تواند اشاره به برکت، روزی و اندک رایحه امید برای فلسطینیانی باشد که با تمام درد و اندوهشان، فلسطین را رها نکردند و در آنجا ماندند.

مفیدشحاده: مفید شحاده یکی از شخصیت‌های فرعی رمان است که در فصل‌های مختلف نام او و سرنوشتش تکرار می‌گردد؛ او اولین شهید گتو است؛ مفید شحاده، جوانی که گمان می‌کرد، داشتن توصیه‌نامه‌ای از لهیمان (شخصی که قبل از گتوها در زمینه شهرک‌سازی و یهودی‌سازی مناطق فعالیت می‌کرد و در تلاش برای اسکان یهودیان و مسلمانان در کنار هم بود) باعث در امان ماندن خود و خانواده‌اش می‌شود، پس به سمت سربازان صهیونیسم رفت تا با توصیه‌نامه‌ای که برای مولا خواجه (فرمانده حمله به اللد) نوشته شده بود، امان‌نامه‌ای برای خود و خانواده‌اش بگیرد، اما پاسخش، شلیک گلوله‌ای یا ضربه‌ای بود که باعث شد به تعبیر اهالی اللد مانند گنجشکی بی‌بال و پر بر روی سیم‌های خاردار بیفتد، در سراسر رمان نام مفید شحاده و شیوه شهادت او شنیده می‌شود. مرگ او نمادی از مرگ انسانیت است، آنچه در سراسر رمان الیاس خوری با تکرار نام و نحوه کشته شدن مفید شحاده سعی در بیان آن دارد.

۳-۲-۳. آگاهی‌های فردی و اجتماعی

با توجه به اینکه ادبیات داستانی به‌عنوان یکی از شاخه‌های مهم ادبی به‌ویژه در عصر جدید در جهان، بازتاب‌دهنده آگاهی‌های تاریخی و نماینده عقلانیت مدرن است و همواره یکی از سرنوشت‌سازترین مؤلفه‌های اجتماعی در روزگار ما به شمار می‌آید (حقایقی و همکاران، ۱۴۰۰: ۱۶۹). بر این بنیان یک اثر ادبی وسیله‌ای برای ارائه اندیشه‌های نهادینه‌شده در نویسنده است که وی در تلاش برای بازتاب آن‌ها است. در هر جامعه گروه‌ها و طبقات مختلفی وجود دارد و هریک نظرات و اندیشه‌های خاص خود را دارند که آنان را از سایر گروه‌ها متمایز می‌سازد؛ بدین ترتیب، نویسنده هر گروه و طبقه اجتماعی اندیشه‌های مرتبط با گروه خود را در اثر ادبی ارائه می‌دهد.

راوی، آدم دنون به‌عنوان نماینده مهاجرانی که در کشور خود، طعم آوارگی را کشیده‌اند و تن به مهاجرت داده‌اند، در واقع مهاجری است که دو حس آوارگی و گمشدگی را با هویت دوگانه (فلسطینی/اسرائیلی) خود در هم می‌آمیزد و در باب مهاجرت معتقد است تفاوتی بین سایه غربت در کشور میزبان با سایه شهر اشغال‌شده وجود ندارد تفاوتی بین سایه غربت در کشور میزبان با سایه شهر اشغال‌شده وجود ندارد: «لأنه اكتشف أنّ الدّلّ الذی سیواجه فی یالغربة لا یختلف كثيراً عن الدّلّ الذی سیواجه فی مدینته المحتلة» (الخوری، ۲۰۱۶: ۱۳۰): (زیرا او فهمید خواری و ذلتی که در غربت با آن روبرو شده است تفاوت چندانی با ذلت و خواری در شهر اشغال‌شده ندارد) و می‌بینیم که آدم دنون با توصیف سکوت در شخصیت مادرش *مثال*، چهره او را «خریطة الألم» می‌داند، مادر برای راوی، مام وطن و نشان سکوت قربانیانی است که در شهرهای اشغال‌شده ماندند و آن سرزمین را ترک نکردند؛ از

نظر گلدمن «آگاهی جمعی بی‌تردید بیرون از آگاهی فردی وجود ندارد، هر فردی عضو چندین گروه است به صورتی که آگاهی او، آمیزه‌های یکتا و خاص از عناصر آگاهی‌های جمعی گوناگون و اغلب متضاد است» (ایوتادیه، ۱۳۹۰: ۸۵-۸۶). بنابراین نویسنده با توصیف دو گروه از فلسطینیان یعنی آنها که مهاجرت کرده‌اند و آنها که در فلسطین اشغالی باقی مانده‌اند، قصد دارد یک آگاهی سیاسی و اجتماعی و تاریخی را ایجاد نماید، ضمن اینکه می‌خواهد با توصیف این سکوت، پژواک اعتراض به جهان باشد پس معانی سکوت، همان آگاهی ممکن است که نویسنده سعی در بیان آن دارد.

از نمونه‌هایی مبنی بر ترسیم وقایع تاریخی که در فلسطین اشغالی؛ به‌ویژه در شهر اللد رخ داده تا کشتار صبرا و شتیلا (دو اردوگاه پناهندگان فلسطینی در جنوب لبنان که در ۱۸ سپتامبر ۱۹۸۲ م مورد تهاجم وحشیانه شبه‌نظامیان فالانژ لبنان «حزب کتائب» متحد رژیم صهیونیسم قرار گرفت) که نویسنده با بیان آن، سعی در بیداری و آگاه‌سازی وجدانی دارد مانند:

كانت المذبحة ليس على وحشية القتل و وحشية الجيش الاسرائيلي، الذي سمح لهم بارتكاب مذبحتهم و كان شريكهم فيها و أشعل لهم ليل المخيم بقنابله المضئية، بل ايضا على قدرة الإنسان على أن يفقد روحه و ينتشى بالدم. لكن المسألة التي اذهلتني في مقال الطبيب هي وصفة لرقصة الضحايا الأخيرة قبل قتل بعضهم، حتى إجبارهم على الرقص و التصفيق في المارش الأخير الذي اقتيدوا من المخيم الى المدينة الرياضية. (همان: ۲۰۸):

(این قتل‌عام نشان وحشی‌گری قتل و کشتار و وحشی‌گری ارتش اسرائیل نبود که به آنها اجازه قتل‌عام آنها را می‌داد و در آن شریک بودند و شب اردوگاه را با بمب‌های نورافکن برای آنها روشن کردند. بلکه توانایی انسان در از دست دادن روح و غرق شدن در خون نشان می‌دهد؛ اما موضوعی که در مقاله دکتر من را شگفت‌زده کرد، توصیف آخرین رقص قربانیان قبل از کشته شدن برخی از آنهاست، حتی مجبور کردن آنها به رقصیدن و کف زدن در آخرین راهپیمایی که آنها را از اردوگاه به شهر الرياضیه می‌بردند).

رقص قبل از مرگ نشان مرگ روح انسانی است، البته که راوی هنگام صحبت از شخصیت مفید *شحاده* و مرگ او (همان: ۲۴۳) که بیانگر رابطه بین صهیونیسم و فلسطین است، مرگ انسانیت را به تصویر می‌کشد. مواردی از این توصیفات در این رمان بسیار است و باید گفت بیش نیمی از رمان به این امر پرداخته و به نظر می‌رسد نویسنده ضمن ترسیم شخصیت‌هایی با ویژگی تپیک و رخدادهای تاریخی بر اساس کلیت رمان دو هدف را دنبال نموده است: یکی تغییر میزان آگاهی ممکن نسبت به وقایع فلسطین اشغالی است و دیگری پژواک اعتراض و انتقاد نسبت به هر سکوتی در برابر ظلم چه سکوت فلسطینیان و چه سکوت جهان است. در واقع با بیان واقعیات ناگفته تاریخی، انتقال داده‌ها از مرحله آگاهی فعلی به آگاهی ممکن رخ می‌دهد و نویسنده به‌خوبی توانسته است این انتقال را در رمان نشان دهد و تغییر در سطح آگاهی ممکن ایجاد نماید؛ بنابراین ما با رمانی با ویژگی رئالیسم تاریخی و اجتماعی روبه‌رو هستیم که در آن از احقاق حقوق و استعمار و سکوت جهان سخن می‌گوید. در رهیافت ساختارهای سیاسی، اجتماعی مطرح در رمان، آینده محتمل شخصیت‌های داستان به‌گونه‌ای است که خواننده تعارضی میان آنچه اتفاق افتاده با آنچه در عالم واقع رخ داده است، نمی‌بیند و در نتیجه نویسنده در پی آگاهی فکری، سیاسی و اجتماعی است و حرکت رمان به سمت آگاهی، اعتراض و در نهایت مبارزه ادامه دارد.

۳-۳. مرحله تشریح

مرحله تشریح یعنی «گنجاندن ساختار معنادار درونی به‌عنوان عنصر سازنده و کارکردی در یک ساختار بی‌واسطه و فراگیر» (حسام، ۱۳۸۳: ۲۶). بدین معنا که ساختار معنادار متن در ساختار فراگیر تاریخی شکل‌دهنده‌اش بررسی می‌شود؛ بنابراین در این مرحله، ساختارهای تاریخی، سیاسی و اجتماعی که در ارتباط با ساختار ادبی بررسی و تشریح می‌شوند.

۳-۳-۱. بسترهای تاریخی، اجتماعی و فرهنگی

گلدمن بر تاریخ و کاربرد آن در شناخت پدیده‌ها بسیار تأکید دارد؛ زیرا از نظر او هیچ یک از پدیده‌های انسانی، دریافت‌پذیر و تشریح‌شدنی نیستند مگر در بستر فرایند تاریخی گسترده‌تر که آن را در برمی‌گیرد (حسام، ۱۳۸۳: ۲۸).

أولاد الغیتو، همان‌طور که پیش‌تر اشاره شد رمانی تاریخی است که نویسنده در آن به بازنگری وقایع سال ۱۹۴۸ م در فلسطین می‌پردازد، سالی که یهودیان به مسلمانان فلسطین یورش بردند، اموال و املاک و زمین‌های آنان را تصاحب کردند و صدها هزار تن از آنان را آواره نمودند. در واقع فلسطین، منطقه‌ای بود که بعد از شکست دولت عثمانی در اوایل قرن بیستم تحت سلطه و قیمومیت دولت انگلستان قرار گرفت و در سال ۱۹۴۸ م که انگلستان زمینه‌سازی لازم را برای تشکیل دولت یهود انجام داد، از آنجا خارج شد و یهودیان مهاجر، غاصبانه بر فلسطین مسلط شدند و در نتیجه بسیاری از فلسطینیان آواره شدند و از این تاریخ به بعد جنگ‌های بسیاری مانند جنگ‌های سال‌های ۱۹۵۲، ۱۹۶۷، ۱۹۸۲ و... میان عرب‌ها و رژیم غاصب صهیونیسم در گرفت و همچنان این درگیری‌ها و جنگ‌ها ادامه دارد؛ اما برخی فلسطینیان به دلایلی نظیر اشغال شدن سرزمینشان و نیز به سبب خشونت و قتل و ... از سرزمین مادری خویش مهاجرت نموده‌اند، ما از سال ۱۹۴۸ تاکنون شاهد پدیده مهاجرت و آوارگی مردم فلسطین هستیم و در حقیقت این رمان تصویرگر زندگی مهاجران آواره فلسطینی در کشورهای مهاجرپذیر است و ضمن آنکه یکی از محورهای اصلی آن، ترسیم زندگی کسانی است که در شرایطی سخت و با سکوتی تلخ، در فلسطین اشغالی باقی ماندند و حاضر به ترک شهر و دیار خود نشدند.

عنوان رمان خود گویای مفهوم جنگ و درد است، فرزندان محله یهودی‌نشین (گتو) نامی که برای فلسطینیان ناآشنا بود و اسرائیلیان و امدار این واژه از زمان جنگ جهانی دوم بودند، محله‌های یهودی‌نشین و قربانیان جنگ جهانی که اکنون خود قربانی می‌گیرند. فرزندان گتو بخش سوم این رمان روایتی تاریخی از حوادث ۱۹۴۸ م می‌باشند و داستان سقوط یک شهر و حصار یک ساله که بر اطراف این شهر کشیده شد و بعد از یک سال اگرچه حصارها برداشته شدند، اما برگه ورود و خروج، بدتر از سیم‌های خاردار بود «...صحیح، اَنّی عندما وعیت علی الدنيا کانت الاسلاک قدأزبلت، ولم یعد أهل الغیتو مضطّرين لأخذ إذن من الضابط الاسرائیلی للخروج منه، لكنّ الاسلاک بقیت فی حیاتهم، بل صارت أكثر حضوراً» (الخوری، ۲۰۱۶: ۱۳۴). (... درست است که وقتی من از دنیا آگاه شدم، سیم‌ها برداشته شده بود و دیگر مردمی که در گتوها زندگی می‌کردند، مجبور نبودند از افسر اسرائیلی برای خروج از آن اجازه بگیرند، اما سیم‌ها در زندگی‌شان باقی ماندند حتی حضور پررنگ‌تری داشتند). الیاس خوری با توصیف و ترسیم جزئیات این حوادث تاریخی و نشان دادن آن جنبه‌های زشت، منفی جنگ، ظلم

و سقوط یک شهر و مردمانی که در سرزمین خود آواره شدند، در حقیقت به بازنمایی واقعیت می‌پردازد. نویسنده به واسطه رمز سکوت بین سه بخش رمان ارتباط برقرار می‌کند، اما در توصیف حقایق تاریخی مشخص است که این بخش برای وی بسیار آزاردهنده است در این مورد می‌گوید «...الذاکرة جرح فی الروح لایندمل علیک التأقلم مع صدیده الذی ینز من شقوقه المفتوحة» (همان: ۱۳۷): «... خاطره زخمی است در روح که خوب نمی‌شود، باید با چرکی که از شکاف‌های بازش می‌تراود، سازگارشد». در واقع نویسنده در توصیف جزئیات این واقعه تاریخی به دنبال فهمیدن این سکوت است و علت آن را می‌جوید و در نهایت به پاسخی هم نمی‌رسد، همان‌گونه که فصل نخست، بیان می‌کند که چرا *وضاح الیمن* در صندوق عشق سکوت کرد و دفن شد. چنین برداشت می‌شود که انتقاد تند و نهفته نویسنده به همین سکوت است و اینکه جهان نمی‌داند چه در فلسطین گذشته و فراموش شده و این انتقاد را می‌توان در گفته خوری دید «انّ التاریخ الذی کتب عن فلسطین حقیقی، ولیس حفلة تزویر شاملة قام بها المنتصرون؟» (همان: ۱۶۱): «تاریخی که در مورد فلسطین نگاشته شده [آیا] درست و واقعی است و جشن ریاکارانه‌ای نیست که پیروزمندان برپا کرده‌اند؟». تصویرگری راوی از جزئیات این فاجعه اتفاقاتی چون: قتل عام، گرسنگی، تشنگی، تجزیه اجساد، مگس‌های آبی، گورهای دسته جمعی و سوزاندن جسد‌ها همه تصاویر رئالیستی و بازنمایی واقعیت تاریخی است.

فلسطینیان که نسل به نسل قربانی می‌شوند و نویسنده به صورت غیرمستقیم به انتقاد از این مسئله می‌پردازد. آنچه *آدم نون* را به نوشتن این تاریخ ترغیب نمود، زندگی دوگانه او بعد از تحصیل در دانشگاه حیفا و معاشرت با یهودیان و خواندن ادبیات اسرائیل و قهرمان‌پروری آنها از وقایع هولوکاس است. او نمی‌خواهد بپذیرد که فلسطینیان قربانی قربانی‌اند، آن‌گونه که *ادوارد سعید* گفته و بر آن می‌شود که به توصیف تاریخ بپردازد تا درد سکوت را بشکند.

نویسنده از صفحه ۳۰۰ رمان تا پایان آن یعنی ۴۲۵ ماجرای اشغال اللد (لود) را بیان می‌کند در این بین او، گریزی به حوادث سال ۱۹۸۲ م بیروت و ورود ارتش اسرائیل به آن می‌زند و به توصیف رایحه مرگ می‌پردازد و از این نکبت طولانی و بی‌پایان سخن می‌گوید (همان: ۳۰۴) حکایت سکوت طولانی تاریخ و توصیف رفتار جنون‌آمیز سربازان اسرائیلی که دچار جنون خون شده بودند؛ نویسنده می‌گوید اینها حکایت سکوت است و سکوت کلمات بی‌صدا (همان: ۳۰۰-۳۱۷). بعد از فتح شهر و ماجرای گتوها و گرفتن اموال فلسطینیان که کارگر مزارع خود شدند، راوی آن را «همس السکوت» (همان: ۳۳۸) می‌نامد. گفتمان اصلی و مهمی که در این رمان مطرح می‌شود و بیش از نیمی از رمان، ترسیم صحنه‌های تاریخی قتل و کشتن آدم‌هاست و گورهای دسته‌جمعی و سوزاندن مردگان و...؛ و در نهایت سکوت در مقابل این حوادث تلخ تاریخی. به نظر می‌رسد در حقیقت نویسنده از این سکوت خشمگین است و قصد داشته با نوشتن این رمان تاریخی، از این سکوت برهد و انتقاد خود را به گوش حکومت‌های و ملت‌های عرب برساند.

۲-۳. جهان‌نگری

گلدمن در مقابل این سؤال که آفریننده واقعی اثر هنری چه کسی است مسئله ساختارها و طبقات اجتماعی را مطرح می‌کند و به نوعی نویسنده را نماینده طبقه اجتماعی می‌داند که به آن گرایش دارد و اثر یک نویسنده را نشان‌دهنده جهان‌بینی آن طبقه خاص برمی‌شمرد. از نظر وی اندیشه‌ها

و برداشت‌های یک گروه اجتماعی یا گروهی بزرگ‌تر از آن به مانند تفکر مردمان یک کشور در برهه‌ای مشخص از تاریخ، همواره در حال تکامل و پیشرفت است؛ این انسجام در فکر و اندیشه گروه اجتماعی را «جهان‌نگری» می‌نامد (عسگری، ۱۳۹۴: ۱۱۹). نویسنده به‌عنوان نماینده یک طبقه و یا یک گروه با توجه به شرایط موجود، یک فرم و قالب را برمی‌گزیند و تلاش می‌کند ساختارهای ذهنی گروه اجتماعی را که بدان تعلق دارد در اثر خود منعکس می‌سازد؛ بنابراین جهان‌نگری یک دیدگاهی منسجم و یکپارچه دربارهٔ مجموعهٔ واقعیت است، این دیدگاه منسجم با نظرگاه همیشه تغییرپذیر فرد تفاوت دارد و دستگاه فکری گروهی از انسان‌هاست که در اوضاع اقتصادی و اجتماعی واحدی به سر می‌برند (ایوتادیه، ۱۳۹۰: ۹۱). بر این اساس منتقد باید تلاش کند تا از خلال مجموعه روابط ساختاری دنیای تخیلی متن، به جهان‌بینی نویسنده پی ببرد و دریابد که چگونه ساختارهای واقعی جامعه به درون اثر ادبی منتقل شده است.

الیاس خوری، نویسنده و تحلیل‌گر سیاسی، زاده ۱۹۴۸ در لبنان است، سالی که حوادث رمان *اولاد الغیتو*، رخ می‌دهد، سالی که راوی رمان، *آدم دنون*، نیز در بحبوحهٔ جنگ و تجاوز صهیونیسم، دیده به جهان می‌گشاید. نویسنده در مورد مصائب فلسطینیان می‌نویسد و این مسئله را در قالب مهاجرت و گم‌گشتگی انسان فلسطینی در گردونه تاریخ نشان می‌دهد. این روایت تنها گوشه‌ای از تاریخ فلسطین نیست بلکه نویسنده بر آن است، درد و رنج انسانی را به تصویر بکشد، وی با رمز سکوت از این رنج و نکبت سخن می‌گوید؛ بنابراین وی می‌خواهد، یک آگاهی از طبقه اجتماعی فلسطینیان و در واقع ترسیم رنج، آوارگی مهاجر فلسطینی در کشور خود، فلسطین اشغالی و همچنین پناهندگی و آوارگی را در کشور مهاجرپذیر نشان دهد، به‌گونه‌ای که نویسنده با پرداختن به هویت اسرائیلی در راستای به دست آوردن حقوق شهروندی، تلخی، رنج و سکوت فلسطینیانی را که در سرزمین اشغالی زندگی می‌کنند، نشان می‌دهد. در حقیقت جهان‌بینی حاکم در این اثر، بازتاب طبقه آوارگان فلسطینی است که نویسنده در قالب سکوت، تنهایی و انزوای فلسطینیانی را بازگو می‌کند که غربت تقدیر آنها شده، سرگذشت آدمیانی که سرزمینشان اشغال گشته، برخی رنج سکوت را به جان خریده و در فلسطین اشغالی مانده‌اند و گروهی دیگر خانه و کاشانه را وانهادند و در سرزمین‌های دیگری آواره گشته‌اند، مردمانی بی کاشانه که فرجام‌شان گم‌گشتگی و مرگ است. با توجه به اینکه شخصیت رمان همیشه معرف طبقه‌ای از جامعه است و نویسنده از دیدگاه گلدمن واسطه‌ای است برای انتقال جهان‌نگری یک طبقه یا گروه اجتماعی که به متن ادبی تبدیل می‌شود و جهان‌بینی‌ها اصول و مسائل اجتماعی هستند و نه فردی و شخصی (عسگری، ۱۳۹۴: ۱۲۱)؛ بنابراین ساختارهای واقعیت اجتماعی که به درون متن راه یافته بیانگر جهان‌نگری نویسنده است و ساختارهای درونی اثر، جهان‌بینی مستتر در آن را منعکس می‌کند.

در این رمان به‌صورت کلی؛ به‌ویژه در بخش سوم کتاب، جریان و حوادث تاریخی را روایت می‌کند؛ بنابراین راوی و دیگر شخصیت‌ها آینه تمام‌نما از واقعیت اجتماعی هستند. نمونه‌هایی از ساختارهای معنادار که بیانگر نگرش نویسنده است مانند:

«أنا إنسان ولست حكاية» (الخورى، ۲۰۱۶: ۱۴۰). از همان آغاز رمان، نویسنده در پی القای این مفهوم است که در این داستان تنها به روایت رخداد‌های تاریخی نمی‌پردازد بلکه بارها عنوان می‌کند قصدش نگارش داستان نبوده است؛ زیرا زندگی و گذشته او و همه مهاجران فلسطینی حکایت و داستان نیست که خواننده شود و درگذر زمان فراموش شود بلکه می‌خواهد بگوید که او و همه فلسطینیان، انسان هستند با تمام حقوق انسانی‌شان که نادیده گرفته شده‌اند.

«فإسرائيل حوكت حیوات ثلاثة أجيال من الفلسطینیین إلى نكبة مستمرة. الإسرائیلیون الذین راهنوا علی نسیان الفلسطینیین لحکایات نکتبهم، قاموا بحماقة من بفرض نكبة مستمرة الفلسطینیین. إسرائیل لاتزال تمارس فعل تنكيب الفلسطینیین كل یوم... فالجیل الذی كان من المفترض أن ینسی حکایات أباه وأجداده. یعیش الیوم نكبة ونکتبهم بعینیة» (همان: ۲۸۲): (اسرائیل زندگی سه نسل از فلسطینیان را به یک نکتب مستمر تبدیل کرد. اسرائیلی‌ها که شرط می‌بندند فلسطینی‌ها قصه‌های نکتب خود را فراموش می‌کنند، احمقانه یک نکتب مستمر را بر فلسطینیان تحمیل کرده‌اند. اسرائیل هنوز هم هر روز سرکوب فلسطینی‌ها را انجام می‌دهد، نسلی که قرار بود قصه‌های پدران و نیاکانش را فراموش کند. امروز در نکتب خود و در نکتب آنها زندگی می‌کند).

در این جملات نگرش و دیدگاه مردم فلسطین نسبت به این جنگ مستمر دیده می‌شود و این تصور صهیونیسم را مبنی بر اینکه تاریخ تجاوز و تهاجم و نکتب و رنج مستمر که بر مردم فلسطین اشغالی ایجاد کردند، به فراموشی سپرده خواهد شد را تفکری اشتباه می‌داند.

«المسألة لیست فقط جريمة تهجیر الفلسطینیین من أرضهم، لأن جريمة أكبر جاءت بعدها... أنا لا أتحدث عن الصمت الذی یلی «التروما» فی لغة علماء النفس. بل عن الصمت الذی فرضه المتصر علی المهزوم... لذا جاء الأدب، کی یصنع للضحیة لغة جدیدة» (همان: ۳۲۴): (موضوع فقط جنایت آواره کردن فلسطینی‌ها از سرزمینشان نیست؛ زیرا جنایت بزرگ‌تری در پی داشت... من در مورد سکوتی که به دنبال «تروما» بنا به گفته روانشناسان به وجود می‌آید، صحبت نمی‌کنم. بلکه درباره سکوتی است که پیروز بر مغلوب تحمیل می‌کند... برای همین ادبیات آمد تا برای قربانی، زبانی نو بسازد) و «إن میزة أدب النکبة الفلسطینیة هو أنه صنع من صمت الضحیة فواصل تعید بناء الصورة الشعریة» (همان: ۲۳۴): (ویژگی ادبیات نکتب فلسطینی ایجاد فاصله‌هایی از سکوت قربانی است که تصویر شاعرانه را بازسازی می‌کنند).

آنچه در این کلام دیده می‌شود عمق فاجعه فلسطین است که راوی به‌عنوان فردی از فلسطین که روایت‌گر گوشه‌ای از تاریخ و زندگی آنان، معتقد است این سکوت فلسطینی قربانی شده صدای کشته‌شدگانی است که قاتلان‌شان به آن گوش نمی‌دهند و روز به روز بیشتر آن را انکار می‌کنند و نویسنده بر آن است تا با روایت خود، جهان را از عمق این فاجعه آگاه سازد و می‌گوید ادبیات آمده تا زبان حال قربانی باشد.

«أنا لا أرید أن أقارن بین الهولوکست و النکبة، فأنا أکره مقارنات من هذا النوع و اعتقد أن لعبة الأرقام قمیئة و تبعث علی الغثیان. لذا لم أکن للفیلسوف الفرنسی روجیه غارودی أو غیره من الذین ینفون المحرقة النازیة سوی الاحتقار... لا، یا مسیو غارودی، کل الناس قضاوا فی المحرقة، فالذی یقتل انسانا برئیا واحدا یكون کمن قتل کل الناس، کما جاء فی الکتاب العزیز: «من قتل نفسا بغير نفس أو فساد فی الأرض فکأنما قتل الناس جمیعا» (همان: ۴۱۲): (من نمی‌خواهم هولوکاست و نکتب را مقایسه کنم؛ زیرا از این نوع مقایسه‌ها متنفرم و فکر می‌کنم بازی اعداد نفرت‌انگیز و تهوع‌آور است. به همین دلیل است که من تنها با چشم تحقیر به فیلسوف فرانسوی راجر غارودی یا دیگرانی را که هولوکاست نازی‌ها را انکار می‌کنند، نگریستم... نه مسیو غارودی، همه مردم در هولوکاست از بین رفتند، بنابراین هر کس یک فرد بی‌گناه را بکشد مانند کشتن همه مردم است همان‌طور که در

کتاب شریف آمده است: «کسی فردی را بدون گناه و فساد زمین بکشد، مانند آن است که همه مردم را کشته است».

نگرش نویسنده در مورد رخداد‌های تلخ جهانی و ظلم انسان‌ها نسبت به یکدیگر جهان‌نگری نهفته در متن را نشان می‌دهد؛ زیرا نویسنده معتقد است نادیده گرفتن ظلم در هر برهه از تاریخ برای هر انسانی، چه یهودی باشد و چه مسلمان، خطا و اشتباه است و یا مقایسه یک واقعه با واقعه دیگر نیز نادرست است؛ چراکه در این مقایسه‌ها آنچه دیده نمی‌شود، قربانی شدن انسان بی‌گناه است.

۴. نتیجه

با توجه به هدف اصلی گلدمن مبنی بر اینکه پیوندی میان جهان رمان نویسنده و یک گروه و طبقه اجتماعی در دوره مورد بحث برقرار است، رمان اولاد الغیتو اسمی آدم، برگردانی از زندگی و حوادث یک دوره تاریخی (۱۹۴۸ تاکنون) است. اجزای داستان دارای پیوندی نظامند در سه بخش است که کلیت رمان ضمن بیان علت و شرایط مهاجرت راوی، نمود حقیقی آن را در بسترهای تاریخی و اجتماعی می‌جوید. با تحلیل رمان در دو مرحله دریافت و تشریح بر بنیان مؤلفه‌های گلدمن مشخص گردید.

۱. در مرحله ی دریافت، این رمان با دورن‌مایه سیاسی و اجتماعی و اشاره به واقعیت‌های تاریخی در قالب شخصیت‌های تماتیک، مسأله فلسطین و سکوت جهان در برابر این واقعیت تاریخی را بیان می‌کند و برای به تصویر کشیدن بسترهای تاریخی، سیاسی و اجتماعی در این رمان متمرکز بر «مکان قهرمان» است. شخصیت راوی داستان و نقاب‌هایی که بر چهره می‌زند بیانگر فرد مسئله‌داری است که متمایل به ارزش‌های کیفی جامعه بوده؛ اما در رویارویی با واقعیات جامعه، تنها تلاش وی تغییر در سطح آگاهی فعلی است و نمی‌تواند تحولی بنیادین که منجر به تغییر در طبقه اجتماعی شود، ایجاد نماید.

نویسنده با توصیف انواع سکوت مانند سکوت مادر، منال، به‌عنوان نماد مام وطن و فلسطینیانی که در سرزمین خود مانده‌اند و همچنین سکوت مهاجرانی که به اجبار ترک وطن نموده، سعی در بیان یک آگاهی سیاسی، اجتماعی و تاریخی دارد و در تلاش برای بیان آگاهی‌های جمعی و به‌ویژه تغییر در آگاهی ممکن است، ضمن آنکه با توصیف سکوت، پیام اعتراض نویسنده به سکوت جهان درباره قضیه فلسطین اشغالی بیان شده یعنی آگاهی ممکن که نویسنده در قالب سکوت و مرگ انسانیت (مرگ شخصیت مفید شحاده) بیان نموده است.

۲. در سطح تشریح، نویسنده با توصیف و ترسیم حوادث تاریخی و نشان دادن جنبه‌های منفی، زشت جنگ و اشغال سرزمین به بازنمایی واقعیت می‌پردازد و با رمز سکوت بین سه بخش رمان ارتباط برقرار می‌کند و در واقع خشم نویسنده از این سکوت با ترسیم قربانی شدن نسل به نسل فلسطینیان بیان گردیده است.

بنا بر اینکه رمان اولاد الغیتو بازنمایی یک واقعیت تاریخی است، نویسنده با هدف ایجاد آگاهی در مورد فلسطین اشغالی، با گزینش قالب مهاجر آواره فلسطینی و پرداختن به این موضوع که راوی، آدم دنون، هویتی اسرائیلی را در راستای به دست آوردن حقوق شهروندی برمی‌گزیند و

رنج و سکوت فلسطینیان در سرزمین اشغالی را به تصویر می‌کشد. نویسنده در بستری ادبی با زبانی شیوا، ساختارهای معنادار را ارائه نموده و در واقع جهان‌بینی حاکم بر اثر بازتاب طبقه آوارگان فلسطینی است که یا مهاجر و شهروند درجه دو در کشور مهاجرپذیر هستند و یا آنکه آواره در سرزمین خود، فلسطین، بوده و در هر دو حالت فرجام آن‌ها گم‌گستگی و بی‌خانمانی است.

۵. پی‌نوشت

۱. گئورک لوکاج: فیلسوف، سیاست‌مدار و منتقد مجارستانی، زاده ۱۸۸۵ و درگذشته ۱۹۷۱ م است. وجه اشتراک همه آثار او، تأکید بر اندیشه هگل و تلاش مستمر برای توضیح دیدگاه‌های مارکس است. از جمله آثار او عبارت‌اند از «تاریخ و آگاهی طبقاتی» و مطالعاتی در باب رئالیسم اروپایی است (ولی‌پور هفشجانی، ۱۳۸۶: ۱۳۳).
۲. لوسین گلدمن: نویسنده رومانی زاده ۱۹۱۳ و درگذشته ۱۹۷۰ م است. او یکی از مهم‌ترین نظریه‌پردازان مارکسیست است که در مسیر اندیشه‌های هگل و مارکس قدم برداشت. وی تحت تأثیر گئورک لوکاج و کتاب معروف وی «تاریخ و آگاهی طبقاتی» و با الهام از شناخت‌شناسی تکوینی ژان پیاژه، روش خود را با عنوان «ساختارگرایی تکوینی» آفرید (حسام، ۱۳۸۳: ۲۵).

منابع

- ایوتادیه، ژان (۱۳۷۷)، *جامعه‌شناختی ادبیات و بنیان‌گذاران آن*، گزیده و ترجمه محمدجعفر پوینده، چاپ اول، تهران، چشمه.
- وینده، محمدجعفر (۱۳۷۷)، *درآمدی بر جامعه‌شناسی ادبیات*، تهران، نقش‌جهان.
- جزینی، محمد (۱۳۷۸)، *پنج مقوله تئوری در ادبیات داستانی*، چاپ اول، تهران، نشر نخل.
- خفشة، محمد ندیم (۱۹۷۷)، *تأسیل النص (المنهج البنيوي لدى لوسيان غلدمان)*، ط ۱، حلب، مركز الإنماء الحضاری.
- الخوری، الیاس (۲۰۱۶)، *أولاد الغیتو-اسمی آدم*، بیروت، دارالآداب.
- عزیز الماضی، شگری (۱۹۶۷)، *فی نظریة الأدب*، بیروت، دارالحداثة للطباعة والنشر والتوزیع.
- عسگری حسنکلو، عسگر (۱۳۹۴)، *جامعه‌شناسی رمان فارسی*، چاپ اول، تهران، نگاه.
- غنیمی الهلال، محمد (۲۰۰۱)، *الأدب المقارن، القاهرة، نهضة مصر للطباعة والنشر والتوزیع*.
- گلدمن، لوسین (۱۳۶۹)، *تقد تکوینی*، ترجمه محمد غیائی، تهران، نگاه.
- _____ (۱۳۷۱)، *جامعه‌شناسی ادبیات (دفاع از جامعه‌شناسی رمان)*، ترجمه محمدجعفر پوینده، چاپ اول، تهران: هوش و ابتکار.
- _____ (۱۳۷۶)، *جامعه، فرهنگ، ادبیات*، ترجمه محمدجعفر پوینده، تهران، چشمه.
- _____ (۱۳۷۷)، *جامعه‌شناسی ادبیات (درآمدی بر جامعه‌شناسی ادبیات)*، گزیده و ترجمه محمدجعفر پوینده، چاپ اول، تهران، چشمه.
- محمدانی، حمید (۱۹۸۵)، *الروایة المغربية ورؤية الواقع الاجتماعی (دراسة بنیویة تکوینیة)*، ط ۱. المغرب دار البيضاء: دارالثقافة.
- وحید، فریدون (۱۳۸۷)، *جامعه‌شناسی در ادبیات فارسی*، تهران، سمت.
- حسام، فرحناز (۱۳۸۳)، «جامعه‌شناسی رمان لوسین گلدمن»؛ *کتاب ماه علوم اجتماعی*، شماره ۷۸، صص ۲۵-۲۹.
- حقایقی، زهرا و احمدرضا حیدریان شهری و محمدجعفر یاحقی و بهار صدیقی (۱۴۰۰)، «خوانش تطبیقی مؤلفه‌های ادبیات مهاجرت از منظر رئالیسم انتقادی (مطالعه موردی: رمان عراقی فی باریس و همنوایی شبانه ارکستر چوب‌ها)» *فصلنامه پژوهش‌های ادبیات تطبیقی*، دوره ۹، شماره ۳، صص ۱۶۷-۱۹۴.
- DOI: 20.1001.1.23452366.1400.9.3.6.2
- حقایقی، زهرا و احمدرضا حیدریان شهری و بهار صدیقی (۱۴۰۰)، «واکاوی بن‌مایه‌های رئالیسم انتقادی در رمان عراقی فی باریس از صموئل شمعون» *مجله ادب عربی*، دوره ۱۳، شماره ۴، صص ۳۹-۶۲.

DOI: 10.22059/jalit.2021.317482.612345

درّاج، فیصل (۲۰۱۶)، «الیاس خوری فی روایتہ اولادالغیتو- اسمی آدم، عنف التاريخ و دلالاته»، *مجلة الدراسات الفلسطينية*، رقم ۱۲۵، صص ۲۰۱-۲۰۱۲.

زریق، رائف (۲۰۱۶)، «کیف یتکلم الصمت و یصمت الکلام» *مجلة الدراسات الفلسطينية*، رقم ۱۰۷، صص ۱۸۹-۱۹۸.

عامری، رضا (۱۳۹۰)، «الیاس الخوری و هویت روایی»، روزنامه شرق، چهارشنبه ۱ تیر ۱۳۹۰، شماره ۱۲۷۶.

نصر اصفهانی، محمدرضا و میلاد شمعی (۱۳۸۸)، «نقد جامعه‌شناختی رمان جای خالی سلوچ اثر محمود دولت‌آبادی»، *نشریه جامعه‌شناختی کاربردی*، سال ۲۰، شماره ۴، پیاپی ۳۶، صص ۱۵۶-۱۶۸.

ولی‌پور هفشجانی، شهناز (۱۳۸۶)، «نگاهی به آراء جورج لوکاچ در زمینه نقد مارکسیستی» *متن پژوهی ادبی*، شماره ۳۱، صص ۱۲۲-۱۳۶.

هاشمی پور، مرتضی (۱۳۸۶)، «الیاس خوری، نویسنده‌ای از لبنان»: *نشریه سمرقند*، شماره ۱۷، صص ۱۲-۱۵.

Al-Khoury, E. (2016). *Awlad el-Ghetto: Esmi Adam*, Beirut: Dar Al-Adab. [In Arabic].

Ameri, R. (2011). "Elias Al-Khoury and Narrative Identity", *Sharq newspaper, Wednesday, July 1, 1390, number 1276*. [In Persian].

Asgari Hasanklou, A. (2014). *Sociology of Persian novel, first edition*, Tehran: Negah publications.

Ayotadie, Z. (1998). *Sociology of literature and its founders*, selection and translation: Mohammad Jaafar Poindeh, first edition, Tehran: Cheshmeh publication. [In Persian].

Aziz Al-Madhi, Sh. (1968). *In the theory of literature*, Beirut: Dar Al-Hadatha for printing, publishing and distribution. [In Arabic].

Darrag, F. (2016). "Elias Khoury in his novel Children of the Ghetto - My Name is Adam, The Violence of History and Its Significances," *Journal of Palestinian Studies*, 125: 201-2012. [In Arabic].

Ghonimi Al-Hilal, M. (2001). *Comparative Literature*, Cairo: Nahdat Misr for printing, publishing and distribution. [In Arabic].

Goldmann, L. (1990). *Developmental criticism*, translation: Mohammad Ghiashi, Tehran: Negah publication. [In Persian].

_____ (1992). *Sociology of Literature (Defense of the Sociology of the Novel)*, translated by: Mohammad Jafar Poindeh, first edition, Tehran: Hosh and Ebtakar Publication. [In Persian].

_____ (1997). *Society, culture, literature*, translated by Mohammad Jafarpoindeh, Tehran, Cheshme Publication. [In Persian].

_____ (1998). *Sociology of Literature (Introduction to Sociology of Literature)*, selected and translated by: Mohammad Jafar Poindeh, first edition, Tehran: Cheshme Publication. [In Persian].

Haghayeghi, Z. & A.R Heidaryan Shahri & B.Seddghi. (2022). "A Study of Principles of Critical Realism in the Novel of An Iraqi in Paris by Samuel Shimon", *Journal of Arabic Literature*, 13(4): 39-62. DOI: 10.22059/jalit.2021.317482.612345. [In Persian].

Haghayeghi, Z. & A.R Heidaryan Shahri & M. J. Yahaghi & B.Seddghi. (2021). "A Comparative Reading of the Components of Immigration Literature from the Perspective of Critical Realism (Case Study: The

- novels " An Iraqi in Paris and, Nocturnal Harmony from The Wood), *Comparative Literature Research Quarterly*, 9(3): 167-194. DOI: 20.1001.1.23452366.1400.9.3.6.2. [In Persian].
- Hashmipour, M. (2008). Elias Khoury, a writer from Lebanon, *Samarkand magazine*, 17: 12-15. [In Persian].
- Hossam, F. (2014). "Sociology of Lucien Goldman's novel"; *Social Sciences Monthly Book*, 78: 25-29. [In Persian].
- Jazini, M. (1999). *Five categories of theory in fiction literature*, first edition, Tehran: Nahal Publishing. [In Arabic].
- Khafsheh, M.N. (1977). *The Origination of the Text (The Structural Approach of Lucien Goldman)*, 1st Edition. Aleppo: Civilization Development Center. [In Arabic].
- Lahmdani, H. (1985). *The Moroccan novel and the vision of social reality (a structural and formative study)*, 1st edition. Morocco: Dar Al-Bayda: Dar Al-Thaqafa. [In Arabic].
- Nasr Isfahani, M. R. & M.Shami (2008). "Sociological criticism of the novel Jai Khali Saluch by Mahmoud Dolatabadi"; *Journal of Applied Sociology*, 20(4): 156-168. [In Persian].
- Poivendeh, M.J. (1998). *Introduction to Sociology of Literature*, Tehran: Naqsh Jahan Publication. [In Persian].
- Vahida, F. (2008). *Sociology in Persian literature*, Tehran: Somit Publications. [In Persian].
- Valipour Hafeshjani, Sh. (2006). "A Look at George Lukacs's Opinions in the Field of Marxist Criticism", *Literary Text Research*, 31: 122-136. [In Persian].
- Zarafa, M. (2016). *Sociology of fictional literature*, translated by: Nasrin Parvini, Tehran: Sokhon Publishing House. [In Persian].
- Zureik, R. (2016). "How silence speaks and speech becomes silent." *Journal of Palestinian Studies*, 107: 189-198. [In Arabic].